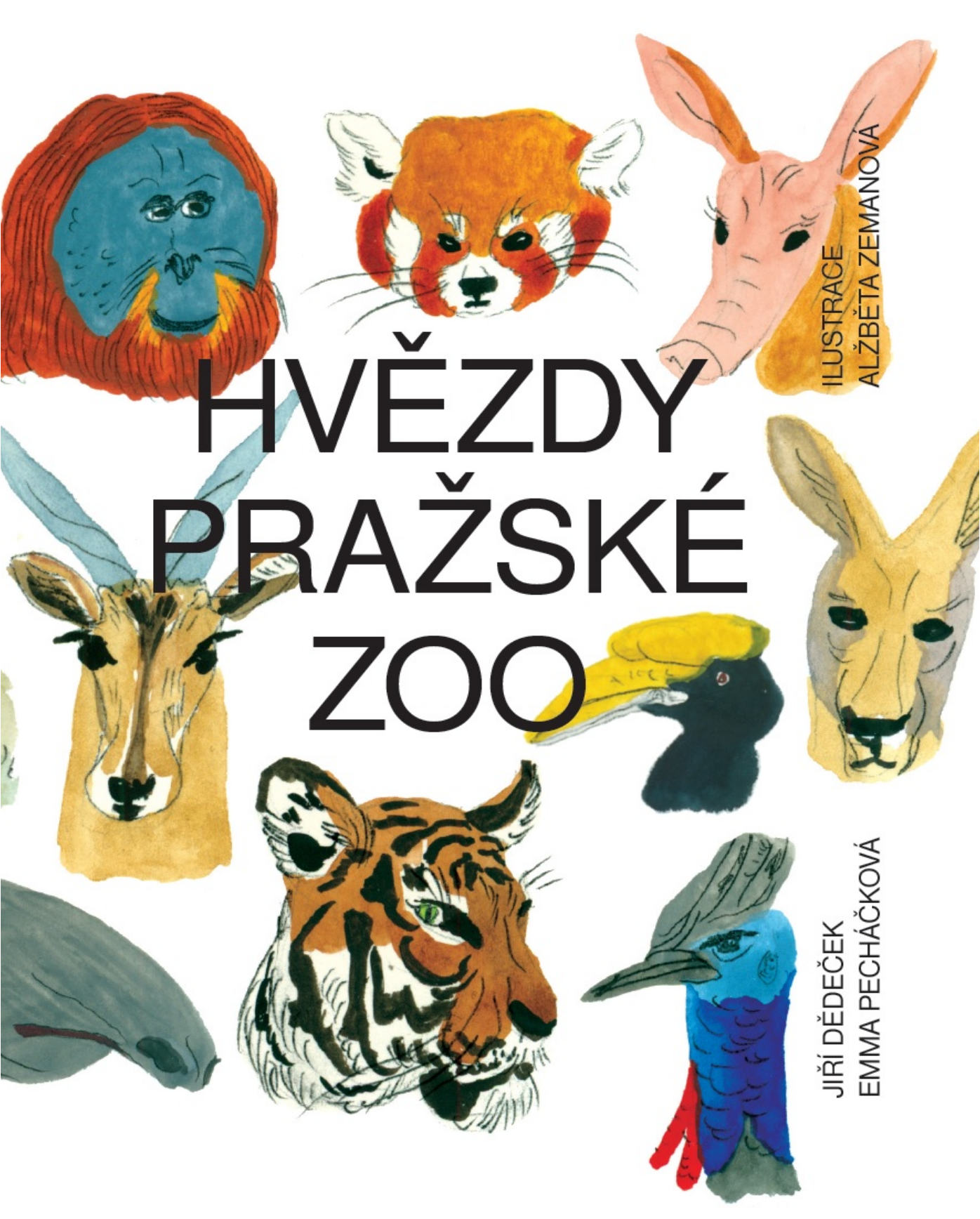

HVĚZDY PRAŽSKÉ ZOO

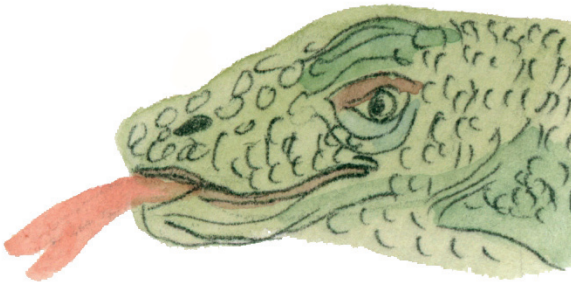
ILUSTRACE
ALŽBĚTA ZEMANOVÁ

JIŘÍ DĚDEČEK
EMMA PECHÁČKOVÁ

EMMA PECHÁČKOVÁ
JIŘÍ DĚDEČEK

HVĚZDY PRAŽSKÉ ZOO

ILUSTRACE
ALŽBĚTA ZEMANOVÁ

NAPSALA
EMMA PECHÁČKOVÁ

BÁSNĚ
JIŘÍ DĚDEČEK

ILUSTRACE
ALŽBĚTA ZEMANOVÁ

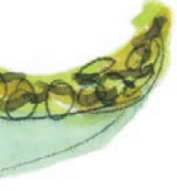

NAKLADATELSTVÍ PASEKA
PRAHA – LITOMYŠL

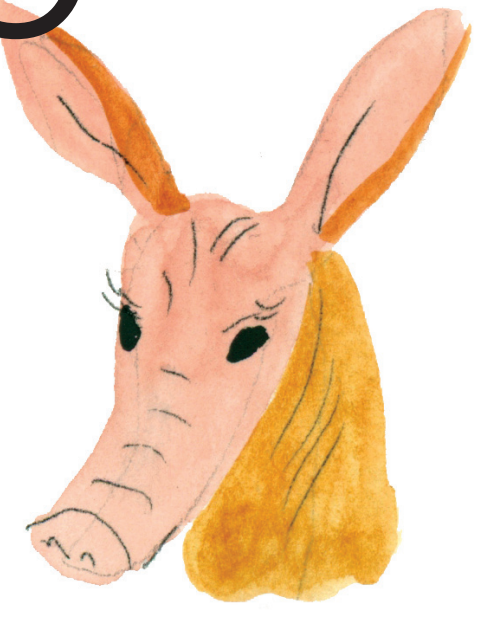

HVĚZDY PRAŽSKÉ ZOO

Copyright © Nakladatelství Paseka, 2015
Copyright © Zoologická zahrada hl. m. Prahy, 2015
Text © Emma Pecháčková, Jiří Dědeček, 2015
Illustrations © Alžběta Zemanová, 2015

ISBN 978-80-7432-610-3 (PDF)

SEZNAMTE SE:

BORA
MEDVĚD LEDNÍ 9

KVÍDA
HRABÁČ KAPSKÝ 15

KITO
GEPARD 21

PROKOP
DVOJZOBOROŽEC
NOSOROŽČÍ 27

BIKIRA
GORILA NÍŽINNÁ 33

SLÁVEK
HROCH OBOJŽIVELNÝ 39

KLAUDIE
ANTILOPA LOSÍ 45

KAŠÍK
KASUÁR PŘILBOVÝ 51

LUCIE
GUERÉZA
PLÁŠTÍKOVÁ 57

KARKULKA
KLOKAN RUDÝ 53

MELOUN
LACHTAN
JIHOAFRICKÝ 69

LEN
KŮŇ PŘEVALSKÉHO 75

ČERT
MEDOJED KAPSKÝ 81

KAMA
ORANGUTAN
SUMATERSKÝ 87

MATYÁŠ
OREL VÝCHODNÍ 93

SHANTI
SLON INDICKÝ 99

PAT
PANDA ČERVENÁ 105

INDAH
TAPÍR ČABRAKOVÝ 111

OTORONGO
TRNUCHA 117

MORRIS
ŠTĚTKOUN AFRICKÝ 123

OTYLKA
TUČŇÁK HUMBOLDTŮV 129

KAWI
TYGR MALAJSKÝ 135

ARANKA
VARAN KOMODSKÝ 141

JEPE
VELBLOUD
DVOUHRBÝ 147

EBERHARD
ŽELVA SLONÍ 153

NORA
ŽIRAFA
ROTHSCHILDOVA 159

ANDY
VELEMLOK ČÍNSKÝ 165

ABECEDNÍ REJSTŘÍK
ZVÍŘAT 172

ŘEŠENÍ KVÍZU 175

BORA

MEDVĚD LEDNÍ

Jméno Bora vám možná připomene spíše ostrov Bora Bora v Tichém oceánu, kde je vedro a po sněhu ani památky. Bora se však také jmenuje lední medvěd v pražské zoo. Až se dozvíte, jaká Bora je, ani vás to nepřekvapí.

JE LIBO KOUPEL?

O medvědech ledních je všeobecně známo, že zbožňují koupel v ledovém moři, kde skáčou z jedné kry na druhou a loví tuleně, kteří se klidně vyhřívají na slunci. Bora ale do této škatulky nezapadá. Ta by se možná nejradši opalovala na pláži. Koupeli moc neholduje, a už vůbec ne v zimě. Vlézt do vody se jí nechce, ani když má kožich celý olepený špínou. To ji pak musí chovatelé ošplouchat hadicí, aby si ji návštěvníci nepletli s medvědem hnědým. Teď už jistě chápete, že pro takového ledního medvěda, který nemá rád zimu, se jméno Bora vlastně hodí. Přitom by jí vůbec nemělo vadit, že venku mrzne. Lední medvědi mají hustou bílou srst a černou kůži, pod kterou si ukládají až 12centimetrovou vrstvu tuku, která hřeje lépe než potápěčský neopren. A navíc, když už se vrhnou z ledových ker do moře, většinou toho musí hodně uplavat, takže je chlad přejde i díky pohybu. Plavou a potápějí se výborně. Mají velké tlapy, kterými se ve vodě odrážejí, jako by pádlovali. Taková tlapa je ale také schopná zasadit smrtící ránu. Máchnutí tlapou může vypadat jako nevinný pohlavek, ale ve skutečnosti skolí tuleně, že ani nemrkne.

ČAS ZALOŽIT RODINU

Bora do Prahy přišla z Vídně, takže se musela přizpůsobit původním pražským medvědům. Ve výběhu už žil samec Alík se svou dcerou Pú. Z Bory se tak v podstatě stala Alíkova nová partnerka a Púina macecha. Kupodivu se však obě samice spolčily a začaly chudáka Alíka trápit. Nepustily ho ke krmení nebo mu naschvál zatarasily cestu, aby nemohl vylézt z bazénu. Ze začátku tak ve výběhu bylo docela rušno. Po pár letech odešla Pú do zoo v Litvě a Bora s Alíkem si mohli začít vychutnávat

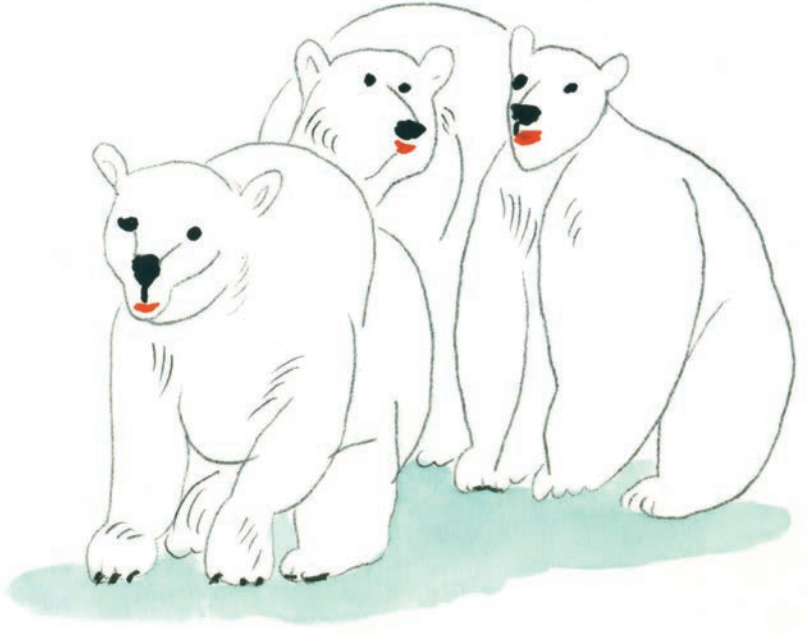

Proč ten medvěd lední
Žije v zahradě
To je nabíledni
Čili nasnadě
Prospívá zde tělo
Prospívá i duch
Komu by se chtělo
Za polární kruh

hezký a nerušený život ve dvou. To, že se spolu mají rádi, potvrdilo i narození prvního potomka. Medvědí mládě však přežilo jen pár dní. Bora si s medvědím miminem vůbec nevěděla rady a nedokázala se o ně postarat. To se samicím s prvními mláďaty stává dost často. Za rok si však roli matky zopakovala. Tentokrát porodila hned dvě medvíďátka. Chovatelé měli strach, aby Boru nerušili, a po celou dobu si od ní drželi odstup. Ze dvou medvíďat sice přežilo jen jedno, ale energie mělo za dva. Po třech měsících od porodu už řádilo ve vodě. Zdálo se, že lásku k vodě zdědilo po tatínkovi Alíkovi. Navíc to byl takový rošťák, že všichni předpokládali, že je to kluk. Hudebník Petr Hapka jej proto pokřtil jménem Albert. V tu chvíli nikdo nečekal, že se z Bertíka vyklube Berta!

SPOKOJENÉ TRIO

Bora s dcerkou Bertou zůstaly ve výběhu nakonec samy. Alík uhynul ve věku 27 let, což je pro medvědy lední úctyhodný věk. Dokud byla Berta dítě, tedy asi do tří let, s mámou si rozuměla.

Ale jakmile vyrostla do puberty, začala se stavět na zadní a prosazovat si svou. Zkrátka jako u nás lidí, když dospívající děti vzdorují rodičům. Chovatelé jsou na takové hádky mezi zvířátky zvyklí, a tak si hned věděli rady. Každá samice dostala svůj výběh a začala vládnout svému království. Harmonii mezi lední medvědice vnesl až příchod samečka Toma. Konečně se povedlo vytvořit rodinku, která se vzájemně respektuje. Bora přijala Toma jako vlastního syna. Byl tak malý, že ho dokonce občas nakojila. S Bertou si na sebe také zvykli a jsou téměř jako sourozenci. Zatímco nejstarší a nejváženější Bora polehává a lenoší, Tom rád baví návštěvníky. Jeho oblíbeným trikem je škádlení dětí a psů, na které bafá, když se zčistajasna vynoří zpod hladiny přímo před nimi oddělený jen vrstvou skla.

NANUK PRO NANUKA

V Evropě máme medvědy hnědé, na severu v Arktidě jsou medvědi bílí jako sněženky. Pro Eskymáky je lední medvěd posvátným zvířetem a v eskymáckém jazyce inuitštině se mu říká *nanuk*. Takže když máme chuť na zmrzlinu, chceme vlastně ledního medvěda. Bora si na ní smlsne moc ráda. Když je přes léto takové horko, že už i Bora začne uvažovat o tom, že by si pár chloupků smočila ve vodě, ošetřovatelé medvědy ochlazují. Vyrábějí pro ně osvěžující zmrzlinu. Je to vlastně směs ryb, mrkve a jablek zamražená v kyblíku s vodou. Servíruje se, jako když vyklopíte bábovičku na písku, která drží pěkně po kupě. Nemyslete si ale, že lední medvědi pořád jen mlsají nanuky. Krmení dostávají jednou denně, jsou to však samé zdraví prospěšné lahůdky, kterými bychom nepohrdli ani my. Mezi nejoblíbenější pokrmy patří sledi a makrely dovezení až od moře. Smlsnou si i na lososu nebo hovězím masu. Berta má obzvláště ráda rybí tuk, který by vám určitě nechutnal. Lední medvědi se tak mají každý den na co těšit, ovšem kromě neděle. To mají nařízeno držet půst, aby si pročistili střeva a možná udrželi štíhlou linii. Ale co je to jeden den v porovnání s několika měsíci! Lední medvědi v divoké přírodě totiž mnohdy nemůžou najít potravu a nezbývá jim než si dát takovou pořádně dlouhou nedobrovolnou čisticí kúru.

MEDVĚD LEDNÍ
Ursus maritimus

Rozšíření:
Severské polární oblasti Eurasie a Severní Ameriky – tundra, ledová pole, zamrzlá moře.

Potrava:
Tuleni, ryby a další živá kořist, zdechliny.

Velikost:
délka těla 2–2,5 m
délka ocasu 7,5–12,5 cm
výška v kohoutku 1–1,6 m
hmotnost 150–800 kg

Rozmnožování:
březost 195–265 dní (6,5–8,5 měsíce)
počet mláďat 1–4

Způsob života:
Je to schopný lovec, dokonale uzpůsobený životu v drsných arktických podmínkách. Za potravou urazí i dlouhé vzdálenosti. Během zimy se zdržuje na ledových polích, ale na léto se musí včas vrátit na souš. Celkové oteplování a rychlé tání ledu znamená pro medvědy velké nebezpečí. Žije obvykle samotářsky. Samice rodí mláďata uprostřed zimy v noře ve sněhu, kde s nimi zůstává tři měsíce a celou dobu nepřijímá potravu.

KVÍZ

LEDNÍ MEDVĚD DOSTÁVÁ V ZOO:
1a jen maso
1b jen ryby
1c ryby, maso i zeleninu

LEDNÍ MEDVĚD BEZ JÍDLA VYDRŽÍ:
2a 3 týdny
2b 1 měsíc
2c několik měsíců

V ZOO MEDVĚDA LEDNÍHO KRMÍ:
3a každý den
3b šestkrát za týden
3c obden

RED LIST
ZRANITELNÝ DRUH
VULNERABLE
NE DD LC NT VU EN CR EW EX

KVÍDA

HRABÁČ KAPSKÝ

Slavný český cestovatel Emil Holub, který projezdil celou Afriku, ve svých knihách píše o tomto kapském savci jako o kuťošovi. Dříve se tak hrabáčům říkalo, protože jsou díky mohutným drápům schopni vykutat celé termitiště. Dnes už ale nejsou nazýváni jinak než hrabáči.

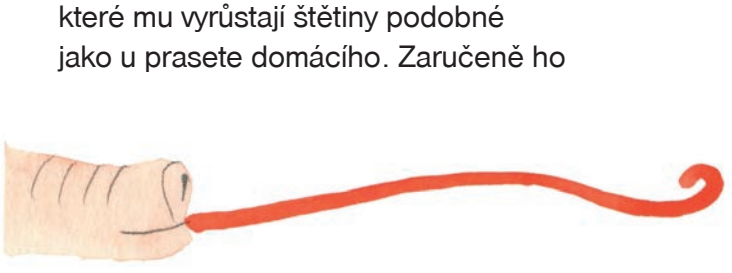
MRAVENČÍ LABUŽNÍK

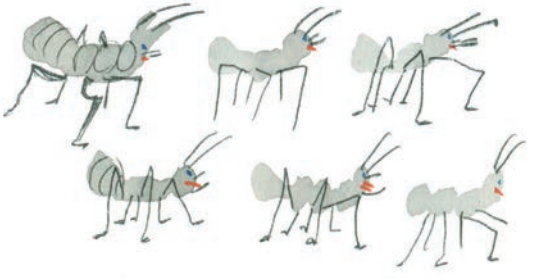
V pavilonu Africký dům pobývá trojice hrabáčů kapských. Najdete tu samici Kvídu s její starší kolegyní Pietou a se samečkem Dracem. Mezi oběma samicemi je příbuzenský vztah, protože Kvída je Pietina nevlastní neteř. Nemají tudíž jediný důvod mezi sebou soupeřit, a už vůbec ne o Draca. Teta Pieta je příliš stará na to, aby zplodila mláďata, a mladý hrabáč ji nechává chladnou. Chovatelské naděje jsou vkládány do Draca s Kvídou. Pokud by se jim narodili potomci, pražská zoo by tak navázala na tradiční a proslulý chov.

A jak vlastně hrabáči vypadají? Toto nosaté zvířátko si ve volné přírodě pochutnává na termitech, které se mu nalepí na dlouhý jazyk asi jako na mucholapku. Má růžovou kůži, ze které mu vyrůstají štětiny podobné jako u prasete domácího. Zaručeně ho poznáte podle dlouhých vztyčených boltců.

NOČNÍ CHODEC

Zařadit hrabáče k nějakému zvířecímu druhu vůbec není jednoduché. Je to sice savec, ale nespadá do žádné známé skupiny, takže pro něj musel být vytvořen samostatný řád. Dodnes není jasné, s kým je vlastně hrabáč příbuzný. Jedno je ale jisté – hrabáči jsou bytostně noční zvířata. Většinu dne pospávají a probouzejí se, teprve když chovatelé odcházejí po náročném dni domů. K ránu zase uléhají a ve výběhu po nich zůstanou jen stopy, které svědčí o důkladném hledání potravy. Za jednu noc hrabáči naťapkají až třicet kilometrů! Spánek pak mají tak tvrdý, že by jim leckdo záviděl. Chrupkají, jako když je do vody hodí. Neprobudí je křik dětí, štěkot psů ani krákání vran. Ale to ještě nic není. Nevzbudí se dokonce ani při odběru krve či čistění očí, které jim chovatelé provádějí během dne. Je tu ale jedna věc, která zaručeně zafunguje jako budíček, ať se děje, co se děje. Snídaně v podobě moučných červů! Mladší hrabáči by pro tuto pochoutku

udělali cokoliv. Klidně si stoupnou na zadní, a kdyby to svedli, postavili by se třeba i na hlavu. Tak moc jim červi chutnají. Na noc pak dostávají kašovitou směs z psích granulí, hmyzu, rýže, ovesných vloček, zeleniny, ovoce a vařeného hovězího masa.

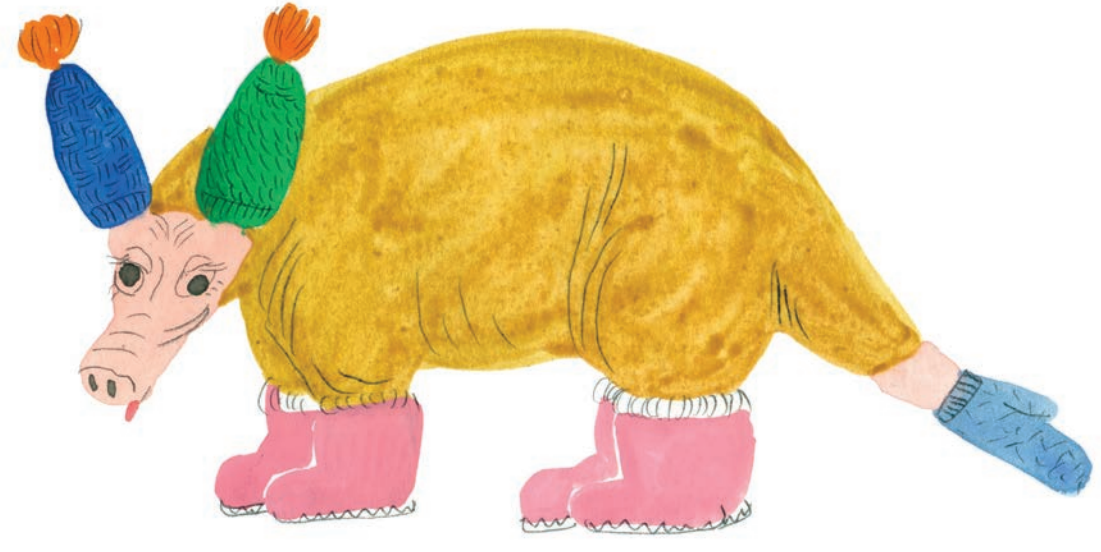

UKAŽ SANDÁLY

Samici Kvídu lze jen těžko rozeznat od její tety Piety. Pouze zkušení pozorovatelé si všimnou, že Pieta má tmavší srst a drobnější tělo. U Kvídy slouží jako poznávací znamení pigmentové skvrny na růžovoučkých zádech. Za obě samice ale jasně mluví jejich povaha. Každá je totiž úplně jiná. Pieta je rozvážná postarší paní, která už si svět důkladně prohlédla a nic ji nemůže překvapit.

Pravil hrabáč hrabáči
Truchlím ale nepláči
Hrabáč kapský
Vzal to chlapsky
Hrabáči jsou sekáči

Zato Kvída je velká průzkumnice a všude strká svůj dlouhý čumák. A víte, co Kvídu vždycky zaručeně zaujme? Jsou to boty. Jakmile do výběhu někdo přijde, hned se běží podívat, co má na nohou. Aby taky ne, vždyť se říká, že podle bot poznáš člověka. Ze všeho nejraději má sandály, protože do mezírek mezi prsty může strkat svůj lepkavý jazyk. Jistě si umíte představit, jak to lechtá!

NEBOJÁCNÁ VÝLETNICE

Zvědavá Kvída si troufá i na větší výpravy než jenom okolo výběhu. V předních nohou má velkou sílu, a tak se jí už několikrát podařilo vykopnout nedovřená vrátka. Hladce proklouzla do chodby, kde se po špičkách jako zkušený indián proplížila kolem pracovny chovatelů a odběhla až na druhý konec pavilonu Africký dům k žirafám. Teprve tam ji chovatelé našli, jak se spokojeně rochní hluboko zavrtaná v hromadě čerstvých pilin. Kvůli Kvídině zvědavému čumáku musí být všichni hrabáči ve výběhu neustále pod kontrolou, aby neutekli. Ven se moc často nedostanou, protože mají velmi citlivou kůži a letní sluníčko by je mohlo spálit. V zimě zase hrozí, že jim omrznou nohy a dlouhatánská ušiska. Když se dostanou ven a zrovna je na dvorku pokrývka čerstvého sněhu, náramně si ho užívají. Válejí se v něm, dělají kotrmelce a skáčou přes sebe, jako kdyby předváděli cirkusová čísla.

HRABÁČ KAPSKÝ
Orycteropus afer

Rozšíření:
Savana a světlé africké lesy od rovníku na jih.

Potrava:
Mravenci, všekazi (termiti).

Velikost:
délka těla 1–1,6 m
délka ocasu 45–70 cm
výška v kohoutku 60–65 cm
hmotnost 40–100 kg

Rozmnožování:
březost 7 měsíců
počet mláďat 1, výjimečně 2

Způsob života:
Den tráví spánkem v podzemní noře, v noci běhá po krajině a pátrá po mraveništích a termitištích. Jakmile nějaké najde, rozhrabe jeho povrch silnými drápy a dlouhým, lepkavým jazykem z něj pak vybere hmyz.

KVÍZ

HRABÁČE V ZOO PROBUDÍ:
1a čištění očí
1b mouční červi
1c štěkot psů

HRABÁČI SPÍ:
2a v noci
2b půl napůl
2c ve dne

HRABÁČI POCHÁZEJÍ Z:
3a Austrálie
3b Afriky
3c Asie

KITO

GEPARD

Gepard patří k nejrychlejším suchozemským zvířatům. Milovníci rychlých kol tak jistě ocení, že chvíli dokáže běžet stejně rychle jako auto, co jede po české dálnici povolenou rychlostí. Přitom je to taková jen o trochu větší a rychlejší kočička, jak dokládá i její jméno, které pochází z latinského *gattus pardus* čili kočičí pardál.

BRATŘI V TRIKU

Gepardí bratři Kito a Kubango pocházejí z Německa. Rozlišit je od sebe je pro návštěvníky pražské zoo, v níž se zabydleli, dost složité. Věřte tomu, že rozeznávat je podle počtu tmavých skvrn, jimiž jsou doslova posetí, by asi nešlo. Jedno místečko se na jejich tělech přece jen liší. Kito, na rozdíl od Kubanga, nemá na spáncích před ušima žádné skvrnky. Navíc bratři (dalo by se říct v triku, i když ne v pruhovaném, ale puntíkatém) mají i různé povahy. Kubango je odvážnější a nebojí se nových zážitků, Kito se ho drží za ocas a čeká, až za něj brácha všechno očuchá. Snad jen když jde o jídlo, se Kito osmělí a instinktivně vyrazí vpřed. Žraví jsou ale oba, a tak jim chovatelé musí krmení pečlivě odvažovat, aby se nepřejídali. Když přicházejí s miskou k výběhu, snaží se nedočkaví gepardi prokousat ven, jen aby si co nejrychleji nacpali břicha.

NEJRYCHLEJŠÍ SPRINTEŘI

Přestože jsou gepardi takoví běžci, že by určitě rádi trénovali na běžeckém stadionu, v Troji jim bohatě vystačí pahorek před Pavilonem šelem a plazů, kde si můžou dávat sprinterské závody a bavit jimi návštěvníky na prosklené vyhlídce. Mají tam i svoji palandu, na níž se při západu slunce rádi uvelebí a nabízejí návštěvníkům kýčovitý obrázek jako z Afriky, ovšem s Hradčany v pozadí. Gepardi rádi škádlí i psy, kteří přicházejí s lidmi. Ne že by je chtěli lovit, spíše by si s nimi možná rádi změřili síly. V takovém případě by určitě nemělo smysl sázet na vítěze. Kita by totiž nepředběhl

dokonce ani chrt. Snažit se dosáhnout rychlosti přes 100 km/h je ale ve výběhu zoo zbytečné, úplně jim stačí rychlost zhruba poloviční.

Pro návštěvníky je jistě zajímavé prohlédnout si bludiště gepardích cest. Stejně jako zvířata v divočině běhají po stále stejných stezkách, tak si i Kito s Kubangem při obhlídce svého království vyšlapali svoje cestičky v trávě. A při každé obhlídce si nezapomenou močí pečlivě označkovat strategická místa.

To je rána to je darda
Někdo šlápnul na geparda
Ještě teď se Pepa rdí
Za tu facku gepardí
(Ovšem šlápnul na něj Jarda)

POKRAČOVÁNÍ LEGENDÁRNÍHO CHOVU

Kito a Kubango svým příchodem do Prahy zahájili novou linii chovu gepardů. Pražská zoo byla dlouho jednou z pěti světových zoologických zahrad, kde se chov a rozmnožování gepardů úspěšně dařil. Nyní ale Kito a Kubango bydlí na nové adrese. Původní gepardí výběh byl tam, kde dnes žijí jiné africké šelmy – hyeny.

Docílit toho, aby se gepardí samci stali tatínky, není jednoduché. Nejprve je samozřejmě nutné sehnat vhodné partnerky. To je ale jen část zdaru, protože ani sebekrásnější gepardice nemusí vzbudit u samce zájem. Tajemství úspěchu tkví v tom, držet budoucí milence co nejdéle od sebe, aby mezi nimi v době páření přeskočila jiskra. Pak je mnohem větší pravděpodobnost, že se na sebe

oba budou těšit a samice v nejlepším případě zabřezne.

MILOVNÍCI UMĚNÍ

Kdo by si myslel, že Kito a Kubango jsou lenoši, kteří se jen vyhřívají na sluníčku, pletl by se. Mají velký cit pro umění. Jak jsme na to přišli? Před pár lety bylo do jejich výběhu umístěno bronzové sousoší Pastýři od sochaře Michala Gabriela, který obdivuje kočkovité šelmy a často je ztvárňuje jako sochy. Chovatelé měli obavy, zda bratři mohutné postavy z kovu přijmou. Proto je raději umístili do gepardího rajonu naležato. Ale rychle se potvrdilo, že Kito a Kubango jsou skutečně oduševnělé šelmy. Ihned si sochy znalecky prohlíželi a o strachu vůbec nemohla být řeč. Když byly sochy postaveny na nohy, bratři si nejdřív mysleli, že si s plastikami užijí legraci. Skákali po nich i kolem nich, ale když pochopili, že je nerozpohybují, vzdali to a raději sousoší Pastýřů začali využívat jako patník…

GEPARD
Acinonyx jubatus

Rozšíření:
Otevřené savany a řídký buš v subsaharské Africe a v Íránu.

Potrava:
Živá kořist (především středně velké antilopy, gazely a impaly).

Velikost:
délka těla 1–1,5 m
délka ocasu 90–105 cm
výška v kohoutku 70–90 cm
hmotnost 35–72 kg

Rozmnožování:
březost 90–95 dnů
počet mláďat 1–8

Způsob života:
Gepardi jsou mezi kočkovitými šelmami výjimeční vzhledem i způsobem života. Většinu času tráví jako samotáři, a pokud je vidět skupinka, jedná se o samici s mláďaty nebo o dočasné soužití mladých zvířat, obvykle bratrů. Gepardi loví menší, nicméně rychlé druhy antilop a gazel. Vyhlížejí je z vyvýšeného místa, pak se k nim plíží a nakonec vyrazí a snaží se je dostihnout rychlým sprintem. O mláďata pečuje jen samice, která je několikrát přemísťuje, aby jim zajistila větší bezpečí.

KVÍZ

GEPARDÍ SRST JE:
1a pruhatá
1b puntíkatá
1c jednobarevná

GEPARD V PŘÍRODĚ MŮŽE BĚŽET RYCHLOSTÍ AŽ:
2a 60 km/h
2b 180 km/h
2c 110 km/h

GEPARD POCHÁZÍ Z:
3a Austrálie
3b Afriky a Asie
3c Severní Ameriky

RED LIST

ZRANITELNÝ DRUH
VULNERABLE

NE DD LC NT **VU** EN CR EW EX